

RAPORTI PËR SHTEGUN TURISTIK E INTEGRUAR JUNIK- GJAKOVË- RAHOVEC

KULLË'TECH

TABELA E PËRMBAJTJES

01 1.Zona Junik

1.1. GJERAVICA

1.2. GROPA E ERENIKUT SI PEIZAZH KULTUROR

1.3. Shtegu i ri potencial Gjeravicë – Rrasa e Zogut

1.4. Komuna e Junikut

1.5. Turizmi Kulturor

02 Turizmi Rural

2.1.Fshati Nivokaz

2.2.Etnoturizmi

2.3. Turizmi enologjik

03 Rajoni Koshare

3.1. Turizmi i erret – Beteja e Koshares

3.2 Turizmi malor në Koshare – Erenik

04 Turizmi i errët – Mejë

05 Gjakova

5.1. Turizmi malor – Shpella e Kusarit dhe natyra përreth

06 Rogova e Hasit

07 Rahoveci

7.1. Krusha e Madhe

7.2. Rahoveci – Qendra e verës dhe agro-turizmit në Kosovë

7.3. Turizmi etno-kulturor

HYRJE

Projekti “Kullë’tech” synon promovimin e një ofertë të integruar turistike ndërmjet komunës së Gjakovës, Junikut dhe Rahovecit, duke u fokusuar në një identifikim të potencialit mikro-regjional dhe duke mundësuar kombinimin e një numri të madh të formave të turizmit për të mundësuar rritjen e ofertës. Ideja e një shtegu të integruar është për të mundësuar aktivitete të qëndrueshme gjatë tërë vitit dhe mundësinë për të ofruar përvoja autentike në këtë segment.

Shtegu turistik përfshinë anët e bukurive natyrore të Alpeve Shqiptare të Junikut dhe kulturës së bjeshkës duke përfshi Junikun dhe Rrasën e Zogut. Duke vazhduar me natyrën e Kosharës dhe kujtesën historike të Kosharës me Padeshin, e shtegu vazhdon në Nivokazin me potencialin e një etnofshati. Shtegu kulturor përfshin kujtesën e Mejës dhe bukuritë e Kusarit duke na shpjerë deri në ansamblin historik të arkitekturës mesjetare të zemrës urbane të Çarshisë së Gjakovës. Shtegu përfundon me Krushën e historisë, lavdisë dhe rimëkëmbjes së bashku me Rahovecin e kulturës së verës.

Tenativa e organizatës Kultus është të forcohet potenciali turistik në fusha të ndryshme dhe një mundësi që nëpërmjet ngritjes së vetëdijes turistike të kemi edhe një vetreflektim për dimensionin kulturor. Produktet e këtij projekti kërkojnë angazhim të përbashkët nga të gjithë akterët në nivel rajonal, qendror si dhe nga të gjitha qarqet e ekspertizës.

Plani afatgjatë ndërtohet mbi zhvillimin e turizmit kulturor mbi potencialin e turizmit rural, krijimin dhe konsolidimin e një Memory route si një formë e fuqizimit të turizmit të errët, kjo duke u zgjeruar në aspektin gjeografik.

Sigurisht se në shumë aspektet të gjitha këto forma të turizmit hasin sfida në rrafshet si ai infrastrukturore, të investimeve strategjike, funksionalizimit, dhe problematikave të ndryshme si mjedisore, klimatike por kjo nuk duhet të jetë pengesë për një strategji për një turizëm të qëndrueshëm.

1.ZONA JUNIK

1.1 GJERAVICA

PËRSHKRIMI:

Gjeravica (2,656 m/lmd) konsiderohet nga shumë si maja më e lartë e Kosovës dhe pjesë e Alpeve Shqiptare në Bjeshkët e Nemuna.

Me liqene akullnajore si Liqeni i Gjeravicës dhe pamjet mahnitëse të rajoneve tjera në Kosovë, Mal të Zi dhe Shqipëri, Gjeravica është një destinacion i jashtëzakonshëm për hiking dhe alpinistë të apasionuar pas turizmit të aventurës, malor dhe kulturor.

POTENCIALET TURISTIKE

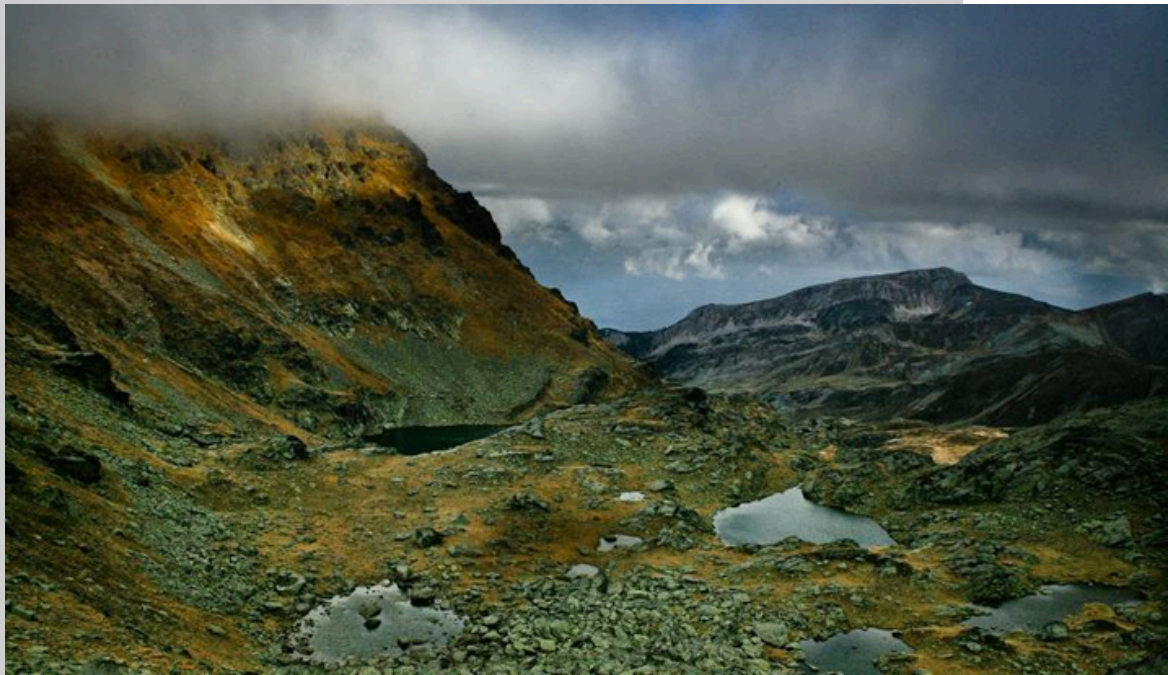
- Aktivitetet që mund të kryhen në Gjeravicë (Turizëm malor dhe sezonal): hiking, kamping, ngjitje, fotografi të peizazheve malore dhe skijim
- Atraksionet natyrore: Liqenet i Gjeravicës, kullota, flora e fauna e pasur (ariu i murrmë dhe dhia e egër).
- Infrastruktura aktuale karakterizohet me shtigje të shenjëzuara pjesërisht mirë, ku po të njëjtat mund të gjinden në platformat online si All trails etj.

Sfidat: Mungon infrastruktura për akomodim në lartësi e cila konsiderohet edhe si një prej sfidave të zonës.

Sfidat tjera përfshijnë mungesën e sinjalizimit të qartë, transport i kufizuar dhe një ditor (mungesa e ofertave për kampe disa ditore) dhe menaxhimi i mbeturinave.

NGJITJA NË MALIN E GJERAVICËS:

Ngjitja në malin e Gjeravicës është një përvojë unik dhe e cila është një pikë strategjike për turizmin jo vetëm të rajonit të Dukagjinit por të tërë Kosovës. Kjo bjeshkë ofron mundësi të shumta për lidhje me bjeshkë tjera të këtij rajoni dhe zonës së Shqipërisë Veriore.

Ngjitja deri në majë të Gjeravicës bëhet për rreth 4 orë nëpërmjet shtegut të rregullt. Gjatë ngjitjes mund të shihni liqenet akullnajore, Liqenin e Madh, Liqenin e Vogël, Liqenin e Tropojës.

Mundësitë për turistë janë të mëdha për të përjetuar Gjeravicën, duke u bërë një hapësirë e mirë për turizëm katër sezonal.

Në stinën e verës mund të kryhen aktivitete si: *Hiking, Not, Mountain Bike, Camping, Turizëm Kulturor, Transhumanca.*

Në stinën e vjeshtës: *Hiking, Ecje në natyrë, Camping;*

Në stinën e dimrit: *Skijim, Snowborading,*

Në pranverë: *Hiking, Mountainbike*

Where to stay:

Hoteli i vetëm aktualisht është Grand Gjeravica dhe disa shtëpiza malore të cilat ofrojnë akomodim: Cabin on Rock, Guesthouse Tofaj (të qasshme përmes Booking.com dhe AirBnB).

1.2 GROPA E ERENIKUT SI PEIZAZH KULTUROR:

Gropa e Erenikut është vendbanimi kyç nga ku mund të nisin të gjitha ecjet për hike. Gropa e Erenikut nuk është vetëm një zonë e bukur por edhe një zonë me rëndësi kulturor

Gropa e Erenikut është nga zonat ku sot vazhdon të ruhet Transhumanca, si praktikë dhe traditë kulturore.

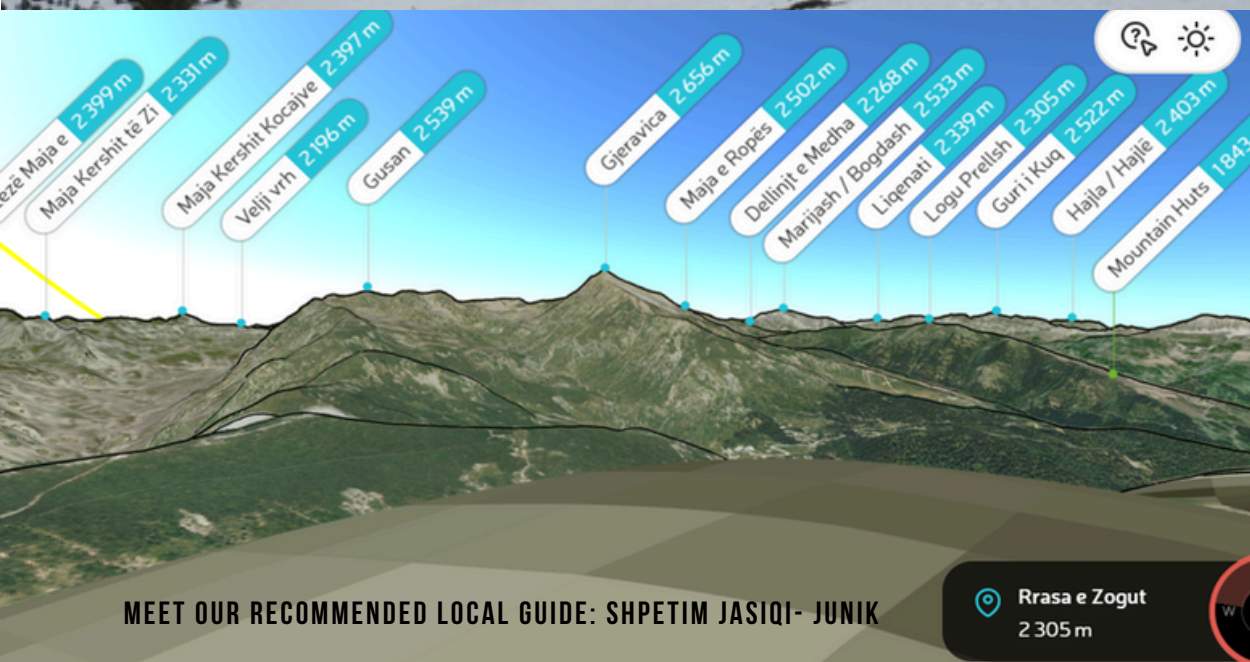
Në Gropën e Erenikut është duke u organizuar festivali tradicional që lidhet edhe me transhumancën, **“Ditët e Gjeravicës”**.

Në kuadër të praktikave kulturore mund të shihni edhe procesin e qethjes së deleve. Gjatë këtyre ditëve keni mundësi të merrni pjesë në aktivitete të shumta kulturore e rekreative të organizuara nga komuna e Junikut.

Ndërkaq në aktivitete tjera rekreative mund të zhvillohen në mënyrë të vazhdueshme si: *ecje në natyrë, mbledhja e boronicës, mbledhja e çajit.*

1.3 SHTEGU I RI POTENCIAL GJERAVICË – RRASA E ZOGUT

Një mundësi e re që po shfaqet në horizont për një eksperiencë të mirë për hiking dhe ecje malore është shtegu i ri i kalimit nga Gjeravica (2,656 m/lmd) për të maja Rrasa e Zogut (2,309 m/lmd).

1.4 KOMUNA E JUNIKUT

Qyteza e Junikut është qytezë e ndodhet në perëndim të Kosovës, i vendosur në mes të komunës së Gjakovës dhe Deçanit. Komuna e Junikut është i vendosur në rrjedhë të lumit Erenik dhe rrëzë Bjeshkëve të Nemuna. Sipas regjistrimit të vitit 2024, Juniku numëronte 3,943 banorë. Juniku deri me luftën e vitit 1999, kishte një peizazh rural të karakterizuar me arkitekturën e kullave tipike të Dukagjinit.

POTENCIALI TURISTIK

- **Aktivitetet** (Turizëm malor, kulturor, sezonal dhe turizëm shëndetësor): Ecja në shtegun “Peaks of the Balkans”, eksplorimi i liqeneve malore dhe burimeve natyrore, turizmi kulturor me vizita në kullat tradicionale.
- **Atraksione natyrore**: lumi Erenik, pyje të ahut dhe pishës me rol të madh edhe në tërheqjen e një target grupi të ri të turistëve për motive shëndetësore.
- **Infrastruktura aktuale**: Infrastruktura është relativisht e mirë, posedon disa bujtina dhe shtëpi malore funksionale, por nevojitet standardizim dhe trajnime për shërbim cilësor.
- **SFIDAT DHE MUNDËSITË**
 - **Sfidat**: marketing i pamjaftueshëm, mungesë e guidave të licencuar, lidhje të kufizuara rrugore me pikëkalimet kufitare.
 - **Mundësitë**: zhvillimi i turizmit ndërkufitar me Shqipërinë dhe Malin e Zi, promovimi i turizmit të eko-produkteve dhe të ushqimeve tradicionale.

1.5.TURIZMI KULTUROR:

Juniku përbën një nga mjediset me potencial për të zhvilluar turizmin kulturor, deri para kulturocidit të përjetuar në vitet 1998-1999, Juniku ka përbërë një nga vendbanimet me potencial të shndërrohej në etnofshat, me diku rreth **300 kulla**.

NË JUNIK MUND TË VIZITOHEN:

1.KULLA E JUNIKUT

2.KULLA E SUFAJVE

3.KULLA ODA E JUNIKUT

4.KULLA E JAH IMERIT

KULLA E BRAHIM HOXHËS, ODA E JUNIKUT Në kohën e Balshajve, e posaçërisht në kohën e Dukagjinëve, në Junik filloi ndërtimi i kullave për banim. Gjer më 1462 Juniku dhe Dukagjini qeverisej nga Leka III, ku gjatë kësaj kohe bëhet edhe ndërtimi i kullës (Odës së Junikut). Në qendër të Junikut, në lagjen Hoxha u ndërtua objekti i tipit kullë. Sipas tregimeve pronar i kësaj kulle në shek. XVIII ishte Imer Hoxha. Kjo kullë si banesë e fortifikuar familjare, pos tjerash, në fshatin Junik dhe më gjerë njihet edhe me emrin Oda e Junikut. Pronari i dytë i kullës ishte Avdyl Hoxha. Kjo kullë, pra e njohur në popull me emrin Oda e Junikut, ka një histori të veçantë. Oda e Junikut nuk ishte vetëm monument ku ndahej drejtësia sipas kanunit, por ishte kullë e kuvendeve dhe e besëve në luftë kundër armiqve të popullit shqiptar.

Në kohën e Tanzimatit Turqia me çdo kusht u përpoq që ta shuajë aktivitetin e Odës së Junikut, meqë ky aktivitet konsiderohej si i rrezikshëm për interesat e saj. Imer Hoxha ishte aktiv në Lëvizjen Kombëtare Shqiptare dhe pjesëmarrës i Lidhjes së Prizrenit. Në kohën e përgatitjes së Kuvendit të Lidhjes së Pejës, atdhetari i dalluar Haxhi Zeka, me të kthyer nga Shqipëria, u ndal mu në këtë kullë të Junikut, ku u bë pajtimi i gjaqeve dhe ngatërresave mes shqiptarëve, fiseve dhe u vendos që t'i ndihmohet në çdo mënyrë Lidhjes së Pejës.

TURI KULTUROR NË JUNIK

Turi kulturor në Junik mund të vazhdo tek Mulliri i Sallajve e më pas tek Teqja e Madhe Amë Alije-Halvetije e deri te Xhamia e lagjes Qokë. Në Junik gjenden edhe zona të veçanta natyrore ku vlen të veçohet Parku Moronica.

Where to stay:

Për vizitë ditore mund të qëndroni në hotelet në Gjakovë.

Where to eat in Junik:

Restorant Kulla

Restorant Oda e Junikut

Restorant Moronica Tradicionale

BURIMI: CHWB

2. TURIZMI RURAL:

Turizmi rural në fshatin Gjocaj është një potencial i ri për komunën e Junikut dhe mundësisë për të përjetuar një formë të turizmit rural dhe agroturizmit si një horizont i ri për të pasuruar ofertën turistike. Fshati Gjocaj ofron një mundësi të jashtëzakonshme të kombinuar mes potencialit të fshatit dhe bukurive natyrore që ofron ky fshat me një pamje të gjerë të Rrafshit të Dukagjinit.

2.1. FSHATI NIVOKAZ:

Nivokazi është fshat që shtrihet rreth 20 km në veriperëndim të Gjakovës. Nivokazi shtrihet në anën e djathtë të lumit Erenik, dhe është fshat fushor i tipi të grumbulluar, me 467 banorë.

POTENCIALI ZHVILLIMIT TË ETNO-TURIZMIT

- Kullat tradicionale prej guri janë simbol i historisë së Nivokazit, të përshtatshme për bujtina dhe kuzhina lokale.
- Artizanatet e ndryshme si punime të drurit, tekstilit dhe produkte të dorës të punuara nga gratë mund të zhvillohen si pjesë e paketës turistike.
- Gastronomia lokale me ushqime tradicionale si flija, pitet, produktet e qumështit, vera dhe rakia lokale.
- Evente kulturore si festivale folklorike, muzika dhe vallëzimi tradicional.
- Turizmi komunitar përmes mikpritjes në shtëpi familjare, pjesëmarrja apo observimi në punët e përditshme (bagëtia, bujqësia, gatimi).

2.2 ETNOTURIZMI

Nivokazi është nga fshatrat ku arkitektura unike, tradicionale është konservuar dhe është akoma e dukshme në shumë pjesë të fshatit.

Kulla e Isuf Sadikut: Është kullë trekatëshe me material të gurit, e cila daton që nga shekulli XIX. Stili i ndërtimit është i tipik me gurë lumi të pa gdhendur. Unike për këtë kullë është “dysheklleku” i cili është i krijuar me gurë të latuar.

Kulla e Hysen Hajdarit

Mendohet të jetë ndërtuar në fillim të shek. XIX dhe që nga koha e ndërtimit ka pasur funksion banimi deri në vitin 1999 kur edhe është braktisur nga familjarët për tu zhvendosur në shtëpinë e re të ndërtuar në oborrin e kullës. Që atëherë kulla ka mbetur e pabanuar dhe pa përkujdesje.

Kulla e Sadik Nivokazit - është një ansambël i lidhur edhe me teqenë e Shejh Hazirit. Dikur në brendësinë e kullës ishte e integruar edhe teqeja, i cili ishte vend i takimeve dhe i riteve të ndryshme religjioze. Sipas gojëdhënave familjare vjetërsia e kullës vlerësohet të jetë rreth 230 vjet. Kulla përmban edhe një histori unike, në këtë kullë ka banuar dhe funksionuar familja Nivokazi, e cila ka qenë e njohur si ndër familjet më të mëdha, ku në këtë bashkësi kanë funksionuar 117 anëtarë.

2.3. TURIZMI ENOLOGJIK

Në fshatin Nivokaz ndodhet një nga distileritë më të njohura dhe cilësore në tregun e Kosovës, “Vidasus”. Për të gjithë të apasionuarit për të provuar shijet unike të likereve, “Vidasusi” është një nga opsionet më të mira për vizitorët.

Kjo distileri ofron shije të veçanta të prodhuara nga produkte natyrale të zonës përreth. Disa nga produktet më unike që mund të hasën janë gjini, vodka dhe likere të tjerë që përpos degustimit të tyre, ju mund të shihni nga afër procesin e përpunimit të produkteve natyror drejt shijeve unike.

Përpos vizitës së ambienteve të distilerisë, ju mund të degustoni një mori variacionesh të likereve të prodhuara në këtë distileri.

Brandi “Vidasus” është një përzierje e aspekteve tradicionale dhe shijeve unike të nxjerra nga produkte bio të zonës.

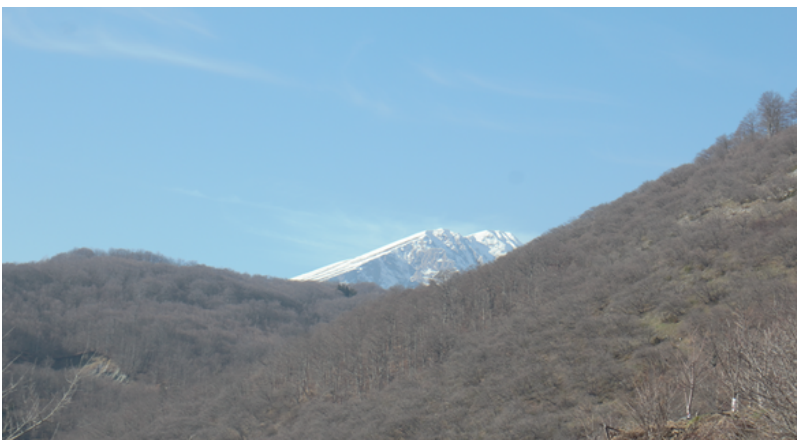
Degustimi është një nga mënyrat më të mira për të përjetuar këtë ambient dhe produktet e veçanta që ofron. Degustimi i likereve në këtë distileri është nga opsionet e vetme që ofrohen jo vetëm në tërë komunën por edhe në Kosovë.

3. RAJONI KOSHARE

PËRSHKRIMI I PËRGJITHSHËM

Rajoni i Koshares ndodhet në kufirin Kosovë–Shqipëri, i rrethuar nga pyje të dendura, terrene malore dhe Gryka e bukur e Erenikut. Përveç vlerave natyrore, ky vend është simbol i rezistencës shqiptare, pasi këtu u zhvillua Beteja e Koshares (prill–qershor 1999), një nga betejat më të njohura të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës.

3.1. Turizmi i errët – Beteja e Kosharës

- **Konteksti historik:**

- Beteja filloi më 9 prill 1999 dhe shënoi një pikë kthese, pasi u thye kufiri Kosovë–Shqipëri që mbahej prej dekadash si “vija e hekurt”.
- 114 luftëtarë të UÇK-së ranë dëshmorë, duke e bërë këtë vend simbol të sakrificës dhe lirisë.

- **Pikat kryesore të kujtesës:**

- Memoriali i Kosharës, tashmë i ngritur, si vend nderimi dhe pelegrinazhi.
- Varrezat e dëshmorëve.

- **Potencial turistik:**

Përfshirja e Koshares në “Memory Route of Kosovo” bashkë me Mejën, Krushën e Madhe dhe Prekazin.

3.2 Turizmi malor në Koshare – Erenik

- **Atraksionet natyrore:**

- Gryka e Erenikut, me lumenj të pastër dhe peizazhe piktoreske.
- Pyje të dendura me ah dhe pishë.
- Shtegu malor që lidh Junikun me kufirin e Shqipërisë.

- **Aktivitete të mundshme:**

- Hiking dhe trekking (lidhja me rrjetin Peaks of the Balkans).
- Kamping dhe ecje në natyrë.
- Shikimi i biodiversitetit.

- **Mundësitë për zhvillimin e turizmit:**

- Krijimi i shtegut “Eco-trail Koshare–Erenik” me sinjalizim modern.
- Përfshirja e produkteve lokale (mjalti, produktet e qumështit, ushqimet tradicionale) në ofertat turistike.

4. TURIZMI I ERRËT - MEJË

Më 27 prill 1999, në fshatin Mejë të Gjakovës, forcat serbe kryen një nga masakrat më të mëdha të luftës së Kosovës.

- Mbi 370 burra dhe djem shqiptarë u ndanë nga familjet e tyre dhe u ekzekutuan.
 - Shumë prej trupave u zhvendosën në varreza masive në Serbi, duke u kthyer vite më vonë.
 - Kjo ngjarje mbetet një nga plagët më të mëdha të kujtesës kolektive të Kosovës.
- Meja sot është një vend përkujtimi dhe reflektimi.

Në afërsi të kompleksit mund të vizitoni gurin e Nënës Pashkë, një simbol i flijimit në shenjë të dashurisë dhe të vuajtjes që ka përjetuar kjo nënë. Në vitin 2003, Pashkë Krasniqi, dogji veten pas varrimit të dy djemve të saj të cilët ishin vrarë në ngjarjen e Mejës.

5. GJAKOVA

PËRSHKRIMI I PËRGJITHSHËM

Gjakova, si një nga qytetet më të vjetra të Kosovës, është e njohur për Çarshinë e Madhe (një nga më të gjatat në Ballkan), arkitekturën e pasur, artizanatin dhe jetën kulturore. Fshati Kusar, në anën tjetër, ofron një kombinim të peizazheve malore, shpellave natyrore, jetesës rurale dhe bujqësisë tradicionale, duke krijuar një destinacion të plotë për turistë që kërkojnë përvoja autentike.

5.1 TURIZMI MALOR – SHPELLA E KUSARIT DHE NATYRA PËRRETH

- Shpella e Kusarit: një atraksion natyror me formacione gëlqerore dhe korridore tërheqëse, të freskëta gjatë verës, të përshtatshme për vizita eksploruese me guida.
- Atraksione malore përreth siç janë kodrat dhe pyjet që ofrojnë mundësi për ecje, kamping dhe ngjitje të lehta.

Aktivitete të mundshme në atë zonë janë: hiking, (eksplorim shpellash), fotografi të peizazheve natyrore

Turizmi rural dhe agro-turizmi në Kusar

- **Produktet lokale:** rrushi, vera, rakia, produktet e qumështit dhe të drithërave.
- **Agro-Turizmi:** turistët mund të marrin pjesë në korrje, vjelje rrushi, ose në përgatitjen e ushqimeve tradicionale.
- **Turizmi kulinar:**
“Gurët e Trojeve”
“Sofra e Zanave”.

GJAKOVA

Nga hyrja e qytetit prej anës perëndimore nga pjesa e lidhur me pjesën e Shkugzës ju mund të vizitoni:

Urën e Tabakëve- e cila është një monumenti i rëndësishëm i arkitekturës, ndërtimi i të cilës u përfundua në vitin 1751. Urën e ndërtuan zejtarët vendas duke përdorur material ndërtimi të marrë nga rrethina e afërt. Sipas rrëfimeve historike, ideja për ndërtimin e urës erdhi nga një grup mjeshtërish të lëkurave, të cilët menduan se ura ishte një domosdoshmëri që do të ju mundësonte transportin më të lehtë të produkteve të tyre për në Selanik, Greqi.

Kisha e Shën Andonit dhe Shën Palit si dhe Katedralën e Gjakovës-

Kisha e Shën Ndout gjendet në "Rrugën e katolikëve", përballë Kishës së Shën Palit dhe Shën Pjetrit, në Gjakovë. Kisha e parë ishte ndërtuar më 1882 dhe quhej Kisha e Patër Milës, por ajo u shkatërrua më vonë. Më 1931, Patër Lorenc Mazreku e ndërtoi në të njëjtin vend kishën e sotme. Kjo kishë u quajt "Shënjtorja e Shën Antonit të Padovës" ose ndryshe "Kisha e Shën Ndout". Kjo kishë u rinovua disa herë, me ç'rast iu bashkëngjitën edhe konaqet, zyrat, nyjat sanitare, por duke iu përmbajtur arkitekturës origjinale. Kisha i takon tipit të kishave me një nef drejtkëndësh dhe me dy kambanore. Me boshtin e saj gjatësor, kisha është e orientuar në drejtimin perëndim – lindje. Hyrja në objekt gjendet në anën perëndimore dhe është e theksuar me dy kambanore.

Xhamia e Mulla Jusufit

Xhamia e Mulla Jusufit e ndërtuar nga viti 1850, paraqet një nga monumentet autentike në qytetin e Gjakovës.

ANSAMBLI I ÇARSHISË SË VJETËR

Në zemër të Çarshisë gjendet kompleksi historik i Xhamisë së Hadumit, ky një ansambël në vete, duke përfshirë Xhaminë, Bibliotekën dhe Varrezat e vjetra.

Xhamia e Hadumit- në vitet 1594/1595, Hadum Sylejman Efendia - i njohur si "Hadum Aga", vendos ta financojë ndërtimin e një xhamie e cila do ta bartte emrin e tij. Pas ndërtimit të xhamisë në territorin e fushës së Jak Vulës, fillon zhvillimi i hovshëm i ekonomisë, pasi zejtarët nisin të vendosen në afërsi të objektit të saj. Në këtë mënyrë krijohet struktura e kompleksit të Çarshisë së Madhe, e cila më vonë luan rol të jashtëzakonshëm në zhvillimin social, ekonomik dhe kulturor të Gjakovës.

Sahat Kulla- është ndërtuar pas Xhamisë së Hadumit në një vend të njohur si "Fusha e Sahatit." Kjo Kullë pasqyron zhvillimin e shpejtë ekonomik të Gjakovës në atë kohë. Kjo kullë ishte e shkatërruar gjatë luftërave Ballkanike, ndërsa kambana iu hoq dhe u transportua për në Mal të Zi. Një sahat i ri me gjatësi 4.10 m dhe një lartësi rreth 30 metra u ndërtua më vonë, në afërsi të themeleve të mëparshme. E ndërtuar kryesisht prej guri me zonë të vëzhgimit prej druri dhe me çati të mbuluara me plumb, kulla e sahatit është unike në llojin e vet.

TEQJA E MADHE – TARIKATI SADDI

Teqja e Madhe e tarikatit Saadi - është një monument i trashëgimisë kulturore në Gjakovë, Kosovë. Ky monument është i kategorisë “Arkitekturor” dhe është teqja jo vetëm më e vjetër në Gjakovë e këtij tarikati, por në krejt Ballkanin. Kjo teqe u themelua nga Shejh Sulejman Axhiza Baba (1537-1652), i biri i Ahmet Pashës të familjes së Bushatlijeve.

Hani i Haraqisë - Kompleksi Hani i Haraqisë gjendet në afërsi të Xhamisë së Hadumit, kjo dëshmon për vjetërsinë e këtyre objekteve. Objektet pjesën më të madhe të kohës kanë shërbyer si bujtinë (hotel), ku udhëtarët kanë ardhur në qytet për tregti, kanë fjetur, janë ushqyer dhe në oborrin e objektit (karvansarajet) i kanë lënë kafshët, që i kanë përdorur për transport.

-Kulla e Hysni Koshit- Kulla e Hysni Koshit gjendet në kompleksin e Çarshisë së Madhe, afër këtyre monumenteve: Teqeja e Sheh Ruzhdisë, Lapidari i Lidhjes së Prizrenit, Kulla e Sylejman Vokshit, Kulla e Avdullah Pashë Drenit. Objekti është ndërtuar nga fundi i shek. XIX viti 1870, si vepër e arkitekturës popullore, kullës fortifikuese, karakteristike kjo e rrafshit të Dukagjinit. Është ndërtuar nga mjeshtrit vendas shqiptarë dhe ka karakteristike të veçantë arkitektonike duke paraqitur një variant të posaçëm të rrafshit të Dukagjinit. Shquhet me cilësi të mbyllura të cilat i japin ndërtimit të kësaj kulle tiparet e caktuara mbrojtëse dhe fortifikuese. Kulla është ndërtuar me gurë natyralë dhe të gdhendur me madhësi të ndryshme. Në katin e sipërm dritaret janë gjysmëharkore, kurse në përdhese dhe në katin e parë dritaret janë katërkëndëshe. Ka pësuar ndryshime në enterierin e brendshëm, kurse pak në atë të jashtëm.

Teqja e Shejh Emin- Gjendet në kompleksin historik të Çarshisë së Madhe dhe kompleksin e Lidhjes Shqiptare dega e Gjakovës, në pjesën e quajtur Kryepazari. Teqja është ndërtuar në shek. XVIII. Objekti është teqe e sektit SADI, ndërsa Sheh Emiri është ndërtuesi i saj, i cili ka qenë kadi (avokat), ku shkollimin e ka kryer në Turqi. Trashëgimtar i sotëm i teqesë është sheh Ruzhdiu. Karakteristikë e teqesë është ndërtimi me teknikë tradicionale. Themelet dhe përdhësja janë ndërtuar nga guri i gdhendur, kati me qerpiçë, kulmi konstrukcion i drurit me strehë të gjatë, ka zbukurime në mure dhe tavan. Sistemi i ndërtimit është bondruk, në kate është semahanja, ndërsa kupola është nga druri. Sa i përket ndërtimit objekti ka qenë teqe, i tillë është edhe sot.

Kulla e Avdullah Pashë Drenit- gjendet në hyrje të Çarshisë së Madhe, në afërsi të cilës ndodhen edhe Lapidari i Lidhjes së Prizrenit, Teqja e Sheh Emin, Shtëpia e Sulejman Vokshit, Kulla e Koshit, Varri i Maxharr Pashës, që përbëjnë një ansambël të çmuar të trashëgimisë kulturore.

Kjo kullë supozohet të jetë ndërtuar në vitin 1790 dhe ka shërbyer si shtëpi banimi dhe fortifikatë (këtë e dëshmon numri i madh i frenxhive në të tre katet e kullës).

Kulla simbolizon një ndër ngjarjet më të rëndësishme të historisë së re shqiptare. Personat më të rëndësishëm të kësaj ngjarjeje kanë qenë Avdullah Pashë Dreni, anëtar proturk i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit, dhe Maxharr Pasha, komandant turk. Kulla gjatë kohës së RSFJ ka funksionuar si muze regional. Kjo kullë posedon vlera të mëdha arkitektonike. Materiali dhe teknika e ndërtimit përbëhet nga gurët natyralë dhe tullat e pjekura. Kulla posedon dritare të shumta, kryesisht të vogla për nga ndërtimi, po ashtu posedon numër të madh të frenxhive që do të thotë se kulla përpos që ka shërbyer për banim ajo ka shërbyer edhe si fortifikatë. Kjo kullë ka tri kate, përdhësja është e ndërtuar prej gurëve, ndërsa katet tjera janë të ndërtuara nga tullat e pjekura.

Ndër monumente tjera të cilat mund të vizitohen janë:

- Teqja Bektashiane
- Tyrbja Sylejmanie
- Kulla e Astrit Tahsum Kryeziut
- Mejtepi Ruzhdie
- Kulla e Sylejman Vokshit
- Monumenti i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit

Where to Stay:

- Hotel & Restaurant “Çarshia e Jupave”
- Hotel & Restaurant Happy
- Hotel & Restaurant Kulla
- Where to eat:
- Taverna Puka
- Grill 145 Të Lirë
- Taverna Boem
- Kuz'inë & Mezzeria

Ne rekomandojmë guidat lokale:

1. Shqipe Mula
2. Milot Krasniqi

URA E FSHEJTË

Ura e Fshejtë ndodhet afër Gjakovës, mbi lumin Erenik në të cilën mund të shkohet edhe nga Prizreni.

Me strukturën e saj të gurit dhe stilin e ndërtimit tradicional, ajo përfaqëson një pjesë të trashëgimisë historike të rajonit.

Përveç vlerave kulturore, pozita e saj në një mjedis natyror e bën atraksion të rëndësishëm për aktivitete sportive dhe rekreative.

Turizmi sportiv dhe i aventurës:

- Sporte ujore dhe aventura: mundësi për kajak, dhe not në zonat e sigurt të lumit.
- Aktivitete më intensive: kërcime nga ura në ujë (për të rinjtë, me masa sigurie të vendosura paraprakisht).
- Kamping dhe piknik: natyra e gjelbër përreth krijon hapësira ideale për familje dhe grupe turistësh vendor dhe ndërkombëtar.

6. ROGOVA E HASIT

PËRSHKRIMI I PËRGJITHSHËM

Rugova e Hasit shtrihet në perëndim të Kosovës, në kufirin me Shqipërinë, dhe është pjesë e një zone malore me pyje të dendura, fusha pjellore dhe fshatra që ruajnë trashëgiminë e kulturës shqiptare. Rajoni është i njohur për natyrën e paprekur, mikpritjen, folklorin dhe traditat etnografike, duke e bërë një qendër ideale për turizmin gjithëvjeter

Turizmi malor, natyror dhe kulturor

- Peizazhet natyrore si kodra, pyje dhe male të përshtatshme për hiking, cycling dhe kamping.
- Shëtitje në natyrë, alpinizëm i lehtë, vrojtim i florës dhe faunës, shijimi i panoramave mbi lumin Drin.
- Mundësi zhvillimi: Krijimi i shtegut “Rugova e Hasit Trail” që do të lidhë fshatrat me atraksionet kryesore malore.

Turizmi rural dhe agro-turizmi

- Produktet lokale: mjalti i malit, produktet e qumështit (djathi i Hasit), verëra e rakia tradicionale.
- Bujtina që ofrojnë ushqim bio dhe ambiente tradicionale.
- Potenciali: krijimi i një “Agro-turizëm rrjeti Hasjan” ku turistët mund të shëtisin nga një fshat në tjetrin, duke shijuar ushqime dhe përvoja të ndryshme.

Turizmi kulturor dhe etno-folklorik

- Folklori i Hasit është i njohur për vallet, këngët dhe kostumet tradicionale. Organizimi i festivaleve folklorike është një atraksion turistik.
- Kullat dhe shtëpitë tradicionale me arkitekturë që ruan tiparet e shtëpive shqiptare.
- Trashëgimia shpirtërore si besa, mikpritja dhe ritet tradicionale të ruajtura deri sot.

Intinerar i rekomanduar - 3 ditë në Rugovën e Hasit

Dita 1 – Natyrë

- Hiking në një nga shtigjet e zonës.
- Piknik me ushqime lokale.
- Kamping ose fjetje në bujtina.

Dita 2 – Agro-turizëm

- Vizitë në një fermë për degustim të produkteve bio.
- Pjesëmarrje në gatime tradicionale me banorët lokalë.
- Darkë tradicionale me muzikë popullore.

Dita 3 – Kulturë dhe folklor

- Vizitë në kullë tradicionale për të parë mënyrën e jetesës.
- Pjesëmarrja në një mini-festival folklorik (vallëzime e këngë tradicionale).
- Përfundim me shëtitje mbi lumin Drin.

ÇFARË MUND TË SHOHIM?

Turi kulturor mund të filloj në zemër të fshatit me Xhaminë e Hasan Begut e cilat daton nga shekulli XVI dhe paraqet një xhami të periudhës otomane e miksuar me karakteristikat lokale. Në oborrin e xhamisë mund të shihni epitafe të varrezave që datojnë nga periudha të mesjetës së hershme dhe varreza të stilit osman.

Pak metra më tutje mund të vizitoni Kullën e vjetër të Ymer Pogës, kullë kjo që daton para ndërtimit të xhamisë, dhe paraqet një nga kullat më të vjetra në tërë Rrafshin e Dukagjinit.

Jo larg qendrës së fshatit në afërsi të shkollës fillore, mund të vizitoni kompleksin e varreve të vjetra në fshatin Rogovë.

Kulla e Ethem Godenitështë ndërtuar në vitin 1872, është kullë e stilit arkitektonik shqiptarë. Kjo kullë të ofron një përjetim autentik të arkitekturës dhe kulturës së banimit.

Kulla e Ymer Pogës: është ndër kullat më të vjetra aktualisht në tërë Rrafshin e Dukagjinit. Kulla e Ymer Pogës është ndërtuar në shekullin XVI (1578) dhe besohet që në të kanë qëndruar punëtorët që morën pjesë në ndërtimin e xhamisë së fshatit. Kulla ka tre kate dhe si rrallë herë pjesa e kulmit dhe katit të tretë është e ndërtuar prej tullës së argjilës.

Xhamia e Hasan Pashës është ndërtuar në vitin 1580 nga Hasan Pasha i cili ishte i lindur po në këtë fshat. Xhamia dhe mejtepi janë të ndërtuara komplet nga guri. Në oborrin e xhamisë dhe si në pjesë të shumta të fshatit ndodhën nishanë dhe gurë të varreve, qoftë nga periudha osmane dhe periudha më të hershme. Xhamia e fshatit u shkatërruar gjatë luftës së fundit të vitit 1999.

DARK TOURISM:

Në Rogovë mund të shihni gjurmë të luftës së vitit 1999, ku në fshat ruhet akoma vetura në të cilën u ekzekutuan 21 persona, të cilët u zunë në pritë dhe u vranë në këtë fshat. Më tej vrasja masive vazhdoi edhe te civilët e fshatit.

Çfarë mund të bëj ndryshe në Rogovë?

Vaskat apo Qarret është një atraksion i njohur lokal për qëndrim dhe not gjatë periudhës së verës. Ky atraksion në lumin Drini i Bardhë. Po ashtu për të gjithë të apasionuarit për peshkim apo për kamping, qëndrimi në afërsi të lumit Drini i Bardhë mund të jetë një aktivitet ndryshe.

7. RAHOVECI

7.1 KRUSHA E MADHE

Krusha e Madhe është ndër fshatrat më të rëndësishëm në komunën e Rahovecit, e cila ndodhet pranë rrugës magjistrale Gjakovë-Prizren. Krusha si fshat u bë e njohur për masakrën e madhe që ndodhi në muajin mars të vitit 1999, ku u vranë e masakruan 241 civil të fshatit.

DARK TOURISM NË KRUSHË:

Në Krushë të Madhe mund të viziton Muzeun e Masakrës i cili është ndër muzetë e parë të luftës në Kosovë. Muzeu i Masakrës ndodhet në kompleksin e varrezave të dëshmorëve, që përbën njëkohësisht një ambient të një kujtese të dhimbshme të një ngjarje të paharruar. Në muze mund të dëgjoni historitë e shumë nga viktimat e fshatit, lokacionet e strehimit dhe të masakrave si dhe krematoriumeve të cilat janë krijuar në fshat. Muzeu ofron përvojë audio vizeuele ku mund t'i dëgjoni përvojat e të mbijetuarve nga kjo masakër.

Po ashtu jo larg në fshat gjendet edhe shtëpia muze e Ukshin Hotit, e filozofit, e sociologut dhe aktivistit politik të çështjes kombëtare shqiptare, i cili u zhduk pa gjurmë pas lirit nga burgu. Shtëpia e Ukshin Hotit është një muze simbol i kujtesës dhe i rezistencës ndaj pushtetit represivë.

ÇFARË MUND TË BËJMË TJETËR NË KRUSHË?

Agro-turizmi dhe zhvillimi i qëndrueshëm

- Ndërmarrja “Gratë e Krushës” është një prodhues i njohur i turshive, themeluar nga gratë e fshatit pas luftës.
- Produktet janë: specat, domate, turshi, ajvar – tashmë me markë të konsoliduar në tregun vendor dhe ndërkombëtar.
- Vizita turistike: turistët mund të shohin nga afër procesin e përpunimit dhe të shijojnë produktet bio.
- Turizmi rural ku përveç përpunimit, Krusha ofron mikpritje në bujtina dhe gatime tradicionale.

ITINERAR I REKOMANDUAR – 1 DITË NË KRUSHË

Pjesa e parë

- Vizitë në Memorialin e Masakrës së Krushës.
- Shpjegim nga një udhërrëfyes mbi ngjarjet e marsit 1999.

Pjesa e dytë – Agro-turizmi

- Vizitë në ndërmarrjen “Gratë e Krushës”.
- Demonstrim i përpunimit të perimeve dhe degustim produktesh.
- Shëtitje në fshat, vizitë në serat e perimeve.

Pjesa e tretë – Përfundimi

- Drekë tradicionale me ushqime bio.
- Diskutim mbi rolin e grave në zhvillimin rural pas luftës.

Gjatë muajit gusht dhe shtator mundësitë janë të jashtëzakonshme për të përjetuar agroturizmin dhe një numër të madh të aktiviteteve kulturore dhe argëtuese në komunën e Rahovecit.

Në muajin gusht në fshatin Krushë e Madhe organizohet festivali i përvitshëm AgroFesta: Në AgroFesta mund të përjetoni ushqimet tradicionale, pjesëmarrje në përgatitjen e ushqimeve tradicional, peshkimin me duar dhe një numër të madh të aktiviteteve argëtuese dhe muzikë të zhanreve të ndryshme gjatë mbrëmjes.

Ne rekomandojmë
guidën lokale:

Ifron Ramadani:

7.2. RAHOVECI – QENDRA E VERËS DHE AGRO–TURIZMIT NË KOSOVË

Përshkrimi i përgjithshëm

Rahoveci njihet si “kryeqyteti i verës” në Kosovë. Me fushat e gjera të vreshtave, qindra vite traditë në prodhimin e verës ai është shembulli më i qartë i zhvillimit të agro-turizmit në Kosovë.

Përveç verërave dhe produkteve bio, Rahoveci është edhe vend aktiv dhe i përshtatshëm edhe për organizime me karakter kulturor si (festivale) që e bëjnë një qendër atraktive për turistët vendorë dhe ndërkombëtarë.

Turizmi agro dhe rural

- Vreshtat e Rahovecit: mbi 2,000 ha të mbjella me rrush të llojeve të ndryshme (rrushi i bardhë, i zi, “Vranac”, “Chardonnay”, etj.).
- Veraritë dhe kantinat: vizita në kantina për degustim vere;
- Produktet bio si vera, rakia, produktet e rrushit, mjalti, frutat dhe perimet organike.
- Turizëm rural përmes bujtinave të vendosura mes vreshtave ku turistët mund ta përjetojnë jetesën rurale dhe kuzhinën tradicionale.
- Pjesëmarrja në vjeljen e rrushit gjatë sezonit të vjeljes (shtator-tetor).

7.3. TURIZMI ETNO-KULTUROR

Turizmi etno-kulturor

- Hardh Fest: festivali më i madh i verës në Kosovë, ku mijëra vizitorë marrin pjesë për të festuar periudhën e vjeljes së rrushit.
- Agro Fest: panair me produkte bio dhe artizanale që i promovon fermerët lokalë.
- Aktivitete kulturore dhe artizanat lokal: muzikë tradicionale e moderne, ekspozita artizanale, gara tradicionale dhe degustime ushqimesh.

Itinerar i rekomanduar - 2 ditë në Rahovec

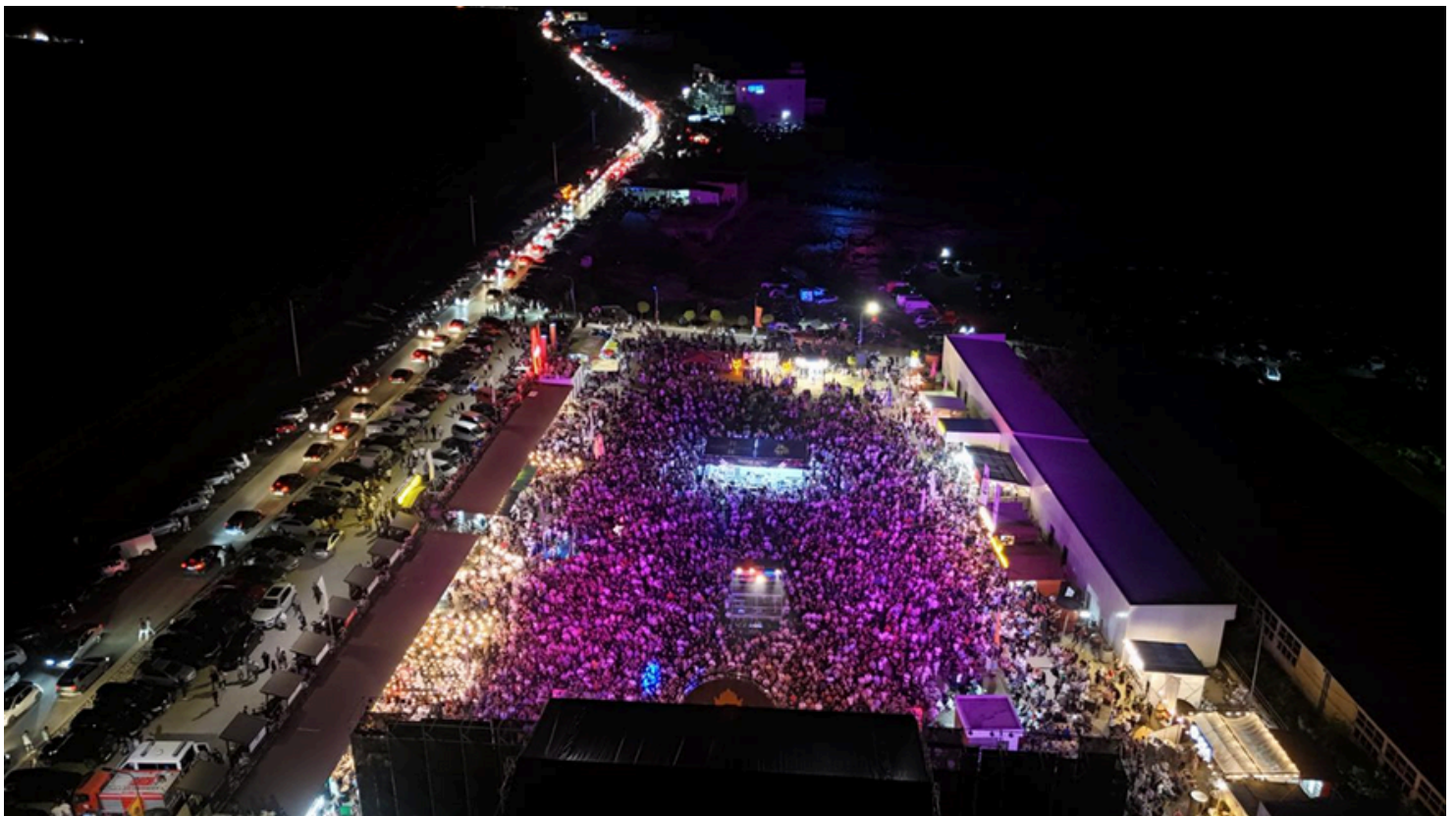
- **Dita 1 - Agro-turizmi dhe vera dhe Turizëm Enologjik**
- Vizitë në një kantinë të madhe vere (degustim, shpjegim i procesit të prodhimit).
- Shëtitje në fushat e rrushit dhe mundësi për fotografi panoramike;
- Darkë me ushqime tradicionale dhe verë lokale.

Dita 2 - Festivale

- Vizitë në një fermë për degustim të produkteve bio (djathë, mjaltë, turshi).
- Pjesëmarrje në një aktivitet kulturor si Hardh Fest ose Agro Fest (nëse është koha e tyre).

Hardh Fest mbetet një nga ngjarjet kulturore më të mëdha e të rëndësishme që organizohet në Kosovë, më saktësisht në komunëne Rahovecit. Për tri ditë të organizimit, mund të përfshihen në një numër të madh të aktiviteteve si: degustimi, vjelja e rrushit, tour në vreshta, Hardh Kids aktivitete për fëmijë, shtypja e rrushit, Hardh Sprint dhe sigurisht mbrëmjet muzikore.

Shënime:

Ky dokument përmban shënime në lidhje me zhvillimin e turizmit në Rrafshin e Dukagjinit.

Raporti është hartuar në përputhje me kërkesat dhe specifikacionet e projektit dhe kontratës mes **ALPHA PRO** dhe **KULTUS** për projektin Kullë-Tech të përkrahur nga **MINISTRIA E ZHVILLIMIT RAJONAL**.

Të dhënat janë marrë nga terreni ndërkaq rekomandimet dhe idetë për zhvillimin e disa iniciativave në kuadër të turizmit janë nga ekipi jonë i cili u'a ka përshtatur rekomandimet rajoneve krahas veçantive të tyre.

Në rast të përdorimit të ndonjë informate nga ky raport citimi duhet të bëhet sipas standardeve bazë.

